

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 "
četrt leta 2 "
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišstvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Najvišja zahvala in priznanje.

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ je prejelo po mestnem magistratu ljubljanskem od visoke c. kr. deželne vlade sledeči dopis:

K. k. Landespräsidium für Krain.

Laibach, am 9. Jänner 1909.

Zl. 6782 ex 1908/Pr.

Mit dem Majestätsgesuche de dato 20. November 1908, hat der Ausschuss des Vereines „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ um die Allerhöchste Annahme eines von dieser Vereinigung aus Anlaß des Allerhöchsten 60jährigen Regierungsjubiläums Seiner Majestät herausgegebenen, von Emil Adamič, Lehrer in Stein, unter Mitwirkung hervorragender slovenischer Dichter zusammengestellten und komponierten Gesangsspiels betitelt „Slava cesarju Francu Jožefu I.“ gebeten.

Auf Grund einer dem Oberstkämmerer-ante Seiner k. u. k. Apostolischen Majestät für Einsendungen aus diesem Anlasse erteilten Allerhöchsten Ermächtigung hat dieses das Landespräsidium mit der Note vom 7. Dezember 1908, Zl. 3556, ersucht, dem genannten Vereine für diese Vorlage den Allerhöchsten Dank mit dem Beifügen bekannt geben zu lassen, daß das erwähnte Gesangspiel der k. u. k. Familien-Fideikommiß-Bibliothek einverleibt werden wird.

Der Stadtmagistrat wird angewiesen, den obigen Verein in diesem Sinne zu verabschieden.

Für den k. k. Landespräsidenten:
Chorinsky m. p.

To Najvišjo zahvalo in priznanje objavljamo radostnim srecem vsem našim društvenim članom in podpornikom, tov. Emilu Adamiču pa najsrčneje čestitamo na tolikem odlikovanju. Naše šole in okrajne učiteljske knjižnice pa naj vse sežejo po tej knjigi!

Za odbor

„Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“:

Jakob Furlan l. r., Juraž Režek l. r.,
t. š. predsednik, t. š. tajnik.

„Zvišanje“ učiteljskih plač.

(S Stajerskega.)

Regulacija učiteljskih plač je klerikalcem jako pri sre. V kranjskem deželnem zboru so tozadevni predlog pokopali in tudi na Štajerskem že kažejo gospodje okrog „Slovenskega Gospodarja“, kaki prijatelji učiteljstva so. Pa kaj pravim prijatelji; prijateljstva ne prosimo, temveč pravice zahtevamo.

Zaradi neznosne draginje so se vsem stanovom zvišale plače, uradnikom, oficirjem, služabnikom i. dr. In tudi duhovniki so prejeli milijone od države, le učiteljstvo naj kopni v bedi. Ne zahtevamo zvišanja plač, tem-

več le regulacijo plač, zakaj faktično so naše učiteljske plače danes slabše kot so bile pred leti. Zaradi draginje so se izdatki povečali, a naši dohodki so ostali isti in tako je razmerje med izdatki in dohodki čim dalje bolj kričeče, tembolj torej krivično. Zahtevamo, da se spravijo dohodki v pravično razmerje z neznosno draginjo, ki vlada vsepovsod.

V „Narodnem Dnevniku“ je dr. A. B. priobčil članek „Proračun in bilanca“, v katerem je omenil med drugim tudi potrebo regulacije učiteljskih plač. Na to pa je „Slovenski Gospodar“ priobčil naslednji dve notici:

„Zvišanje učiteljskih plač obeta sedaj pred deželnozbornimi volitvami liberalna stranka svojim pristašem med učitelji. To obeta liberalnim učiteljem sedanjji glavar Narodne stranke dr. Božič, seveda ne v Narodnem Listu, katerega čitajo tudi kmetje, ampak v Narodnem Dnevniku, ki ga kmetje ne dobijo tako lahko pred oči. Kmetje nimajo vsled suše najpotrebnejših reči, liberalni kolovodje pa obetajo zvišanje plač učiteljem in uradnikom. Krasno!“

In v isti številki na drugem mestu to-le:

„Šolski program dr. Božiča je veleznimiv: „Pozabiti ne bomo smeli težej našega učiteljstva in uradništva. Zvišanje učiteljskih plač je od vseh (?) strank priznana nujna potreba. G. dr. Božič so sicer resnici udarili v obraz, ker pravijo, da so vse stranke priznale to potrebo, toda ena neresnica več ali manj, je tudi pri kronprincu liberalcev vseeno. Po neresnicah se poznajo, dr. Božič pa se je pridružil svojim pristašem tudi z neverjetno površnostjo in plitvostjo.“

Sita klerikalna gospoda šču je proti bednemu učiteljstvu! Pomislite pa, kako grdo jo vaše početje! Nevoščljivost in škodljivost sta grdi lastnosti in tem grši za vas, ki sedite pri polni skledi, a nam ne privoščite niti skorjice kruha. Ko je šlo za zvišanje plač duhovnikom, vam nismo nasprotovali, vam nismo bili nevoščljivi, čeprav ste imeli itak mastne dohodke. Gospoda, ali takrat niste vedeli, da „kmetu manjkajo najpotrebnejše reči“, le ko gre, da se popravi dolgoletna krivica, ki jo dela človeška družba učiteljstvu, tedaj se spomnite, da „kmetu manjkajo najpotrebnejše reči.“

Pa poglejmo, kdo je kriv, da „kmetu manjkajo najpotrebnejše reči“. Deset in desetletja že vodite našo politiko, deset in desetletja že rešujete kmeta, pa mu ne pomagate, ker ga le vodite za — nos, ker skrbite le za svoje koristi, ker za strankarske koncesije izdajate koristi kmetov in sploh naše narodne zadeve. Vaša dosedanja politika ni vredna piskavega oreha in vaša taktika je vedno hujskanje in šuntanje. Ko bi hoteli na to opolsko pot, na pot šuntanja in hujskanja, bi vam greben kmalu upadel. Pa to je opolska pot, nastopili pa bomo drugo pot, pot, ki vede do pravega spoznanja.

Tovariši, tovarišice, hodite med ljudstvo in mu odpirajte oči, da spozna prave prijatelje od navideznih prijateljev, ki so volkovi

v ovčji obleki. Za danes omenjam le dve, tri zadeve.

Kako ste rohneli zoper trgovinsko pogodbo s Srbijo, a ko je vlada zahtevala od parlamenta tozadevni pooblastilni zakon, so klerikaleci izdali kmetiške koristi ter se dali podkupiti od vlade, zakaj brez strankarske koncesije se gotovo niso odstranili iz dvorane pri glasovanju. Če je trgovinska pogodba s Srbijo, res tako prokletstvo za našega kmeta kot ste rohneli, je bila vaša sveta dolžnost, da ste vsi glasovali zoper tozadevni pooblastilni zakon in ne da ste se odstranili iz dvorane. Štaj. klerikaleci so res ostali v dvorani, to pa le zato, ker je poslanec narodne stranke Roblek ostal in glasoval kot pošten mož zoper pooblastilni zakon.

Če ste res prijatelji našega kmeta, zakaj ste potem glasovali za pogodbo z Ogrsko? Pridelki in živina z Ogrskega je za našega kmeta huda konkurenca, uvoz z Ogrske nam kvari cene; posebno se vidi to letos pri vinu. Vi ste glasovali za pogodbo z Ogrsko, vi ste krivi, da naša živina in naše vinonima cene, vi ste krivi, da zaradi lanske slabe cene „kmetu manjka najpotrebnejše“.

Vlada je pripravljena pomagati deželam na ta način, da bo dala znatne prispevke za šolstvo. Gospodje, če ste res prijatelji ljudstva, podpirajte to akcijo. A kaj, ko pa z vsemi štirimi delujejo zopertci, da bi se dežele in občine razbremenile šolskih doklad, denarja, ki bi ga vlada v to svrhu dala, naj roma rajši Turkom v pest. Turkisodobili 54%, milijonov v gotovem denarju in tudirazentega stane aneksija Bosne in Hercegovine okrog 100 milijonov. Vse skupaj torej nad poldrugi sto milijonov! Kakšno korist ima ljudstvo od Bosne in Hercegovine? Da bodo naši vrli fantje krvaveli, da bo naše ljudstvo moralo plačevati nove davke, da pokrije neuspehe našeslavne diplomacije, da se zadanašim bratom Srbom smrti udarec, to je uspeh vaše vladne politike. Pa seve, kaj je vam, če naše ljudstvo izkrvavi, če mora plačevati za „diplomatične“ poteze milijone in milijone, samo da si polnite vi svoje žepe s strankarskimi koncesijami.

Ali bi ne bilo za naše ljudstvo stokrat večje koristi, da bi se isti milijoni, ki jih požre aneksija Bosne in Hercegovine, porabili, da se dežele in občine razbremenijo?

In sedaj, ko vidite, da je vlada pripravljena, dati vsaj drobtino za šolstvo in učiteljstvo, kričite o veliki bedi kmetiškega ljudstva, o isti bedi kmeta, ki ste jo zakrivilivi, šuntate kmeta sedaj, da bi prikrili lastne pregrehe.

Gospoda okrog „Slov. Gospodarja“, sicer pa hvala, da ste tako zgodaj pokazali s čim mislite hujskati pri prihodnjih deželnozbornih volitvah.

Tovariši, tovarišice, predramite in pravite se že začasa! Na vseh koncih in kra-

jih se pripravimo na — o b r a m b o, da nas ne zalotijo nepripravljenih. Določite govornike, ki bodo na shodih nastopili v našo obrambo, ki bodo nasprotnikom potegnili krinko z lica ter pokazali v pravi luči take kmetiške prijatelje.

Na očitjanja „Slov. Gospodarja“, da smo učitelji brezdomovine in socialni demokrati, da smo izdajalci domovine, nemurji itd., se mi ne vidi potrebno reagirati, ker taka podla obrekovanja jasno kažejo, da hočete učiteljstvo le očrniti pri ljudstvu, ker se bližajo — volitve. A podlo obrekovanje „Slov. G.“ ne doseže učiteljstva, in blato, ki ga mečete na nas, pada na vas nazaj.

In še enkrat: hvala lepa, gospoda okrog „Slov. Gosp.“, da ste tako kmalu pokazali barvo, in izdali svoje namene! Potegnili ste mreno z oči tistim, ki so še bili zatelebani v lepe oči dr. Korošca in dr. Vrstovška in predramili ste tudi tiste, ki bi jih menda niti volilni boj ne bil zdramil.

Slovensko učiteljstvo, ti pa veš tedaj, kaj imaš pričakovati od „Kmečke Zveze“ in veš, kaj te čaka v bližnji bodočnosti. Pripravi si torej kopje in ščit v o b r a m b o, da te sovražnik ne zaloti nepripravljenega! P.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca decembra: K 217.347-07.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Slovenski pisatelj v borbi za svoj obstanek.

(Žalostna slika.)

Dogodki, ki so se vršili minulo leto in se še vrše letos na Slovenskem, pač na noben način niso taki, da bi vcepili v srca Slovencev naklonjenost do Nemcev. Mrlič, pobiti od krogel nemških vojakov v Ljubljani, ranjenci v bolnišnicah, samoumor Slovence, ki je obupal nad svojo in naroda usodo v Velenju, smrt v blaznici bivšega voditelja štajerskih Slovencev, vse to in še več temu podobnega vpije že k nebu po maščevanju. Nemški narod se čuti po navodilu nekdanjih Križarjev nekako poklicanega, da ugonobi Slovence. Ker pa je mera teh krivic že polna, naj torej zve slovenski narod še to, kaj vse neki počenja neki nemški „heilovec“, ki je še celo c. kr. uradnik, s pisateljem slovensko-slovanskim — Podravskim, kako s preganjanjem in zaničevanjem imenovanega pisatelja pljuva v obraz vsemu narodu slovenskemu.

Da je bil pisatelj Podravski 1904. l. bolan, da je onemogel pod bremenom, ki si ga je naložil, ko je delal čez mero za prosveto svojega naroda, to je vsaj večini Slovencev že znano, torej tega ni treba ponavljati, kakor tudi ne tega, kaj vse je že napravil Podravski na

slov. književnem polju. Saj se mu je izkazal narod slovenski hvaležnega s tem, da je daroval leta 1905., ko se je pisatelj vrnil še ves slab iz bolnice, lepo vsoto zanj in za njegovo sestrado rodovino, ki si je s tem darom res zdatno opomogla. Da so mu pa ob času, ko je bil pisatelj v bolnici, postavili kot slabomnemu kuratorja, da so ga oropali vseh zakonskih in drugih pravic, to pisatelju ni bilo znano, ker mu tega ob vrnitvi na dom dne 15. marca 1905. l. nihče ni povedal. Znano mu je bilo le to, da mu je odtegnil bližnji sosed uradno mu priznana odškodnino za porabo njegovega zemljišča, da mu je isti grozil, ko ga je prosil, naj mu jo odrajuje kakor po navadi, s tem, da mu odvzame ono zemljišče, da postavljeno varuh otrok, na katerega se je Podravski v svoji zadregi obrnil, ni hotel zanj ničesar storiti, da je bil torej dospel iz bolnice nazaj v resnici med prave ljudožre. Kamorkoli se je ganil, povsod so ga pitali z beračem in norcem; kdor je le mogel, ga je poškodoval ter šuntal njegovo ženo, ki je oblastno gospodarila s pridobljenim denarjem zoper njega. Dasiravno je prinesla k hiši le toliko kakor nič, je vendar njemu — gospodarju in živitelju rodovine — pokazala nekekrat duri in ko mu je dne 10. junija 1908. l. umrla še šestletna hčerka — edino bitje, ki ga je ljubilo na svetu — ni bilo tudi pisatelju več prebiti v sobi, kjer je gledal to drago bitje na mrtvaškem odru.

Ker je jel 1906. l. zopet delati s peresom in ker mu je neki blag človekoljub naklonil v ime nagrade za izročene mu rokopise podpisano menico, da je vzdignil z njo nekoliko nad 1000 kron denarja, si je kupil s tem denarjem hišico z dvema vrtoma in njivico v oddaljenih Poljčanah, kamor se je tudi meseca aprila 1908. l. z rodovino, t. j. z ženo in tremi otroki, preselil, potem ko je opravil vse formalnosti, ki so za takšno preselitev potrebne. Bilo je to pred Veliko nočjo, in ta Velika noč se je zdela Podravskemu tako prijetna, da v svoji prejšnji domovini že kakih 10 let takšne ni doživel.

Tu pa se je nakrat oglašil zmaj, ki je razširil svoje žrelo, hoteč njega z rodovino požreti, a to v osebi g. okrajnega sodnika v Mariburgu.

Prvo, kar je storil za njegovo ugonobljenje, je bilo to, da je dal Podravskega zasledovati z žandarji, ki se jih je lahko odkrižal, ker nikomur ničesar ni ukradel, niti mu ni napravil žalega. Potem je opozoril prodajalca hiše v Poljčanah, da je nad Podravskim izrečena kuratela in da naj se čuva, ker je to nezanesljiv plačnik. Požrl mu je torej njegov ugled, mu izpodkopal kredit. Potem je zabranil nekemu naprošenemu odvetniku izterjati za Podravskega neki dolg, da bi ne bil zmožen kupljeno hišico popolnoma izplačati; dalje je prepovedal zgoraj omenjenemu dobrotniku, ki mu je naklonil oni denar, da Podravskega ne sme dlje podpirati, navzlic temu, da je imel ta še voljo do tega in da bi mu takšna podpora ne škodovala na imetju. Prepovedal je izkazovati trpinu dela usmiljenja on — c. kr. sodnik! Potem se je proglasila sklenjena kupna pogodba za neveljavno, in Podravski — navzlic temu, da je bil l. 1907. ob volitvah v drž. zbor že volilec, je vložil prošnjo za odpravo kuratele. Pričela so se zaslišanja, najprvo njegove žene, na to štirih sosedov in njega samega. Ta je tudi odločno zahteval, ako vedo kaj zoper njega, naj ga postavijo pred okrožno sodišče ali pa pred porotnike, kar se mu je odločno zanimalo. Končno je bil postavljen pred dva uradno naznačena zdravnika, ki sta, videča njegovo duševno delovanje, kar strmela nad drznostjo, da se še more dobiti kdo, ki si drznà Podravskemu predbacivati slabomnost, ki pa se vendar že toliko trudi s peresom in je pridobil s svojim delom z onimi darovi vred v teku treh let za rodovino nad 3300 kron dohodkov! Pisar, ki je pisal od zdravnikov narekovano izpričevalo, je najavil Podravskemu, da prejme sedaj „dekret“, kjer bo stalo črno na belem, da je kuratela odpravljena! Toda imenovanemu birokratu je bilo Podravskemu nakopane sramote in zasmehovanja ter gmotne škode še premalo; on ni zahteval nič več nič manj, nego da naj gre Podravski še za 12 dni na lastne stroške na kliniko v Gradec, češ, da šele potem dobo dovoljenje, da sme za rodovino sam skrbeti. Ker pa je bil Podravski plačal že desetak (Perzentualgebühr) in drugega denarja ni mogel dobiti, tega pa mu tudi niso hoteli vrniti torej se je tej pobožni želji odločno uprl in

izročil oskrbovanje svojih treh mladoletnih otrok v roke g. sodnika, ki je smatral njega za nesposobnega in ga na tujem na vse moč goče načine preganjal.

Medtem ko se je Podravski zaradi raznih zaslišanj mudil v Mariboru, je prodajalec one kupljene hiše našuntal ženo Podravskega, da je ono prej njemu prodano zemljišče zopet ona kupila in dala prodajalcu dovoljenje, da se sme za zaostanek plačila vknjižiti na prodanem zemljišču v Poljčanah, kakor tudi na „polovici“ prejšnjega zemljišča v marnberskem okraju.

In on, ki je proglasil kupno pogodbo Podravskega za neveljavno, je urno privolil v to vknjižbo, dasiravno bi mu moralo biti znano, ako si kdo osvoji nad 1000 kron tujega denarja in če je ta denar možev, da potem na prejšnjem posestvu ne more imeti več polovice, da, še četrtinke ne, da je to torej le očitni napad na tujo lastnino. Kupna pogodba, sklenjena med prodajalcem one hiše in Podravskega ženo, je kar mrgolela laži, zaraditega je bila tudi takoj odobrena in prodajalec zavarovan, imetje in podstrešje otrok Podravskega pa izpostavljeno v očitno nevarnost.

Toda Podravski je moral samo mirno gledati vse to in molčati. Šele potem, ko je po konfliktu, ki ga je imel pri c. kr. dižavnem pravdniku v Mariboru z nekim poslancem, je dosegel Podravski zaželjeno prostost ali „Bescheid“, je odšel na praznike k svoji rodovini ter hotel prevzeti rodovino v svojo oskrbo in kupljeno zemljišče v svojo last. Toda bil je odganjan novič, češ, da mora dotično hišico od svoje žene kupiti, ako jo hoče imeti, ter plačati nov desetak in ker Podravski ni imel ne denarja pa tudi ne volje k temu, je sam še vložil prošnjo na sodnijo v Slov. Bistrici, naj postavi otrokom, ki se nahajajo pri materi v Poljčanah, jeroba, obenem pa naj proglasi njegov zakon, sklenjen z njegovo ženo, kot razvezan, zakaj z onimi, ki so znali toliko lagati čez njega in ga po nedolžnem črniti, je Podravskemu nemogoče dalje skupaj stanovati. Toda c. kr. sodišče tej opravičeni prošnji ni ugodilo, marveč je odstopilo to zadevo c. kr. sodišču v Mariburgu, ki pa je Podravskega obsodilo za 10 kron globe zaradi prestopka, da se je zoper takšno postopanje z njim pritožil in da o krivicah, ki so se mu vse leto godile, sedaj noče molčati.

Nemški g. c. kr. sodnik, ki je vse leto ugonobljal napore Podravskega in njega samega, ki je rodovino odvezal očeta, ženi pa njegovega moža, ki je oropal Podravskemu njegovo možko čast, njegov ugled in kredit ter mu hotel izkopati še živemu prerani grob, v kateri bi se naj zvrnil hodisi že po samomoru ali ugonobljen od gladi, nemški sodnik, pravimo, si je že mel roke in se radoval, češ, zdaj smo ga, zdaj mu mora vendar enkrat zapeti mrliški zvonec, a to ne samo njemu, marveč vsi njegovi rodovini! Podravski je sicer pripravljen dati za svoje prepričanje tudi svoje življenje, ugoditi prošnji požrešnega zmaja, toda kdo bo potem se pobrinil za nedolžne, drobne otročiče? Saj lahko reče s Kristusom tudi on, če že s sirovim lesom to delajo, kaj se bo šele s suhim godilo? Toda preden zapusti Podravski to dolino solz, hoče še razkriti slov. javnosti to nečloveško postopanje z njim, ki menda ne najde primere v zgodovini in katero bo sodila tudi mora soditi zgodovina. „Der Mensch ist keine Fliege“, pravi pregovor, in ako prejme on, ki reši človeka iz smrtno nevarnosti, talijo v znesku 50 kron, torej bo, slutim, narod slovenski vsaj toliko ponosen in dobrotljiv, da bo pozval k odgovornosti ugonobljevalca Podravskega in njegove rodovine, zakaj to postopanje z njim ni več ne kristjansko ne človeško, marveč naravnost zverinsko, na katero naj vzame g. c. kr. sodnik celo patent. Kdaj bo vendar našla znana krščanska pravica vhod tudi v naša c. kr. sodišča?

Novi deželni šolski nadzornik na Koroškem.

Med glavnimi krvniki koroških Slovencev na šolskem polju je bil dosedajni deželni šolski nadzornik Palla. Nova šola ima na Koroškem v prvi vrsti namen, da germanizira in potujeje slovenske otroke. Nadarjenim slovenskim otrokom naj se vcepi sčasoma zaničevanje do slovenskega jezika in do Slovencev sploh. Kar le mogoče, prepoveduje se raba slovenščine v šoli popolnoma, izven šole povsod, kjer ima ponem-

žujoči učitelj moč in ušesa. Nemška govornica naj postane otrokom najlepši jezik, ki ga govori vsak omikan in napreden človek. Tem nemškimi krvnikom služi ljudska šola za to, da izpodrinejo vpliv staršev na otroke; otrok naj sčasoma zve in verjame, da je najbolje, če postane človek Nемеc, ker je nemški narod po naukih ponemčujočih učiteljev prvi in najmočnejši narod na svetu. Z grožnjami in pripovedkami uro za uro, dan na dan, prikrito in neprikrto se deva ta misel v mlado in talentirano slovensko glavo. Kjer le more, pove tak učitelj otrokom, da je slovenski jezik malovreden, da se z njim ne pride nikamor in da ga govorijo samo obžalovanja vredni ljudje, ki ne znajo kaj drugega. Da je slovenski jezik ključ za vse slovanske jezike, da je moč slovanskih narodov na svetu večja in da je obseg nemške zemlje že proti slovanski zemlji čisto majhen, da pa popolnoma izgine, če se upoštevajo še drugi deli sveta, kjer stanujejo Kinezi, Japonci, Angleži, Američani, Francozi, Italijani itd., kjer se z nemškim jezikom kar nič ne opravi — vsega tega nemčurski učitelj otrokom ne pove samo zato, da bi oslabil pomen slovenskega materinega jezika. Zato jim tudi ne pove, da se dandanes Nemci na Štajerskem, Koroškem in v Avstriji sploh, kjer n kolikor je mogoče, učijo slovensko, in sicer na vseh mestnih šolah, od meščanskih in obrtnih začeni in gor do visokih šol zato, ker ga potrebujejo. Pri ponemčevanju slovenskih otrok se gleda seveda na to, da se pridobi kolikor mogoče talentirane otroke, druge se poriva na stran, naj ostanejo neumni. Z otroki vred pa se izkuša pridobiti tudi starše v političnem oziru za nemštvo. Tistega kmeta in delavca, ki se zoperstavlja, se zaničuje in sovraži, njih otroke se muči, zmerja in zapira v šoli. Gorje takim staršem, če mora otrok časih izostati iz šole; kazen ne izostane. Na tak način „delajo“ nemčurski učitelji in temu „delu“ primeren je tudi uspeh teh šol. Otroci, ki je nadarjen, premaga vse te težkoče in se nekaj nauči; če pa starši niso pazljivi, postane otrok že v nezreli mladosti nagnjen nemčurstvu in sovražjen slovenščini. Samo zaraditega, ker so slovenski otroci na Koroškem bolj talentirani kot marsikateri nemški, se v teh šolah navzlic temu, da služi večina teh šol na Koroškem in večina učiteljev samo nemški politiki in ponemčurjenju, še nekaj naučijo. Koliko več bi se otroci naučili, če bi se prav poučevalo, če bi se ne izpodirvala slovenščina in če bi se otroci naučili obeh jezikov v govoru in pisavi. Koliko pa je manj nadarjenih otrok, ki zaraditega zastanjo, tako da v poznejšem življenju od šole skoraj ničesar nimajo kakor slabe spomine. Gorje učitelju, ki je ostal zvest svojemu narodu, ki gleda v šoli samo na to, da se otrok res kaj nauči. Deželni šolski svet preganja take učitelje, kjer le more; pa ne samo učiteljev, ampak tudi krajne šolske svete, če so slovenski in, kjer sploh more, tudi slovenske starše. Eden teh gospodov, ki hočejo doseči potom ljudske šole na Koroškem v prvi vrsti ponemčevanje slovenskih otrok, je bil šolski nadzornik Palla. Koliko krivic je on prizadejal slovenskemu šolstvu in slovenskim učiteljem, je znano. Njegov namestnik je postal glavni učitelj na učiteljskem v Celovcu Ivan Benda, ki je bil obenem tudi nadzornik mestnih celovških šol. Zakaj je zasedel ravno ta gospod tako važno mesto? Bil je v začetku učitelj, kakor vsak drug. Da bi bil zato postal deželni šolski nadzornik, to ni verjetno, ker je več boljših učiteljev na deželi, ki bi bili to mesto prej zaslužili. Tudi to ga ne priporoča za deželnega nadzornika, ker je bil dosedaj nadzornik mestnih ljudskih šol. Šole v mestu in na deželi bi morale biti popolnoma drugače uravnane. Na deželi imamo druge potrebe, druge otroke, drugo življenje. Kdor se spozna pri potrebah mesta, naj otane pri tem; to je še premalo za tako važno, za celo deželo namenjeno mesto. Kaj je bilo torej vzrok temu imenovanju? Nekateri pravijo samo to, ker je bil velik prijatelj doktorja Metnica. Če je to res, potem že zdaj vemo, kaj imamo pričakovati od novega nadzornika, namreč novo preganjanje slovenskih šol in učiteljev. Vemo pa še več! Benda je bil že prej učitelj na šulvereinski šoli v Ljubljani. Kot tak je bil v Ljubljani hud nacionalec in je večkrat pokazal sovražstvo do Slovencev. Da zna ponemčevati otroke, je pa s tem pokazal, da je bil učitelj pri društvu „šulverein“, ki ima namen napraviti iz slovenskih nemške otroke. Če so te lastnosti bile vzrok, da se je deželni predsednik tako zavzel za to imenovanje, potem se poznamo. Ni treba

še vedeti, da je Benda vnet pripadnik nemško-liberalnih mogotcev v Celovcu kakor Lemisch, Metnitz in drugi. To so tisti, ki jim je vsak slovenski učitelj klerikalec, da ga lažje preganjajo, tisti gospodje, ki bodo med Nemci sami izgubili ves vpliv. To je bil torej sovražni nastop deželnega predsednika proti Slovincem in se primerno zapomni. Gotovo je torej, da bomo morali biti proti novemu nadzorniku skrajno pazljivi. Slovenci so na Koroškem še toliko zavedni, da ne prenašajo mirno vsako krivico. Zato imamo zdaj tudi novo šolsko društvo, ki stoji na straži skupaj z družbo sv. Cirila in Metoda. Šole hočemo uravnane tako, da se otroci kaj nauče. Za nemčursko politiko v naših šolah ne sme biti prostora. Če hoče novi nadzornik svoje nemško-nacionalno mišljenje pokazati v šoli, potem bo zadel na vihar on — in zato odgovorni deželni predsednik!

Kaj je s „Slovenskim šolskim društvom“ za Koroško?

Lani se je nekako natihem ustanovilo na Koroškem „Slov. šolsko društvo“. Za predsednika je bil izvoljen župnik Matej Ražun, v odboru pa so skoraj vsi priznani voditelji koroških Slovencev. Ustanovitev novega društva je marsikoga presenetila ter smo se povpraševali: Čemu novo društvo? Saj je bila naša šolska družba sv. Cirila in Metoda ustanovljena za vse slovenske pokrajine ter tudi resnično deluje nesebično in nepristransko po svojih močeh v vseh slovenskih deželah. In ravno na Koroško je obrnila posebno pozornost ter ustanovila med drugim šolo v Št. Rupertu pri Velikovecu. Kmalu pa se je javnost pomirila, ker se je zagotavljalo v časopisih, da je novo društvo ustanovljeno po vzoru šolskega društva na Goriškem, da dobi nova slovenska šola v Št. Jakobu v Rožu pravega lastnika, oziroma zaščitnika. Nadalje bi naj društvo imelo namen, dajati slovenskemu prebivalstvu potrebna pravna navodila glede šolstva. Ker se je vrhutega zatrdjevalo, da novo društvo nikakor ne bo konkurenčno društvu naši šolski družbi, temveč želi delovati z njo vzajemno, so izvenkoroški Slovenci celo pozdravljali novo društvo. Minili so meseci, a o novem društvu ni bilo dobiti jasnosti. Niti vsem odbornikom niso znana pravila. Ko pa je hotela družba sv. Cirila in Metoda ustanavljati na Koroškem nove podružnice, je naletela ponekod na pomisleke, češ, da morajo misliti v prvi vrsti na svoje novo šolsko društvo, ki menda tudi misli ustanavljati podružnice. In to se je na merodajnem mestu tudi potrdilo. Upamo v interesu dobre stvari, da koroško društvo to namero opusti, zakaj sicer se razvije samoobsebi konkurenca, se zanese strankarstvo tudi v to občeslovensko organizacijo v sigurno škodo vsemu Slovincem, v prvi vrsti koroškemu. Zato ima slovenska javnost pravico, da zahteva jasne izjave.

Boljše nade v slovensko šolstvo na Koroškem.

Ako nas vse ne vara, se bližamo na Koroškem boljšim časom glede šolstva. Dočim je namreč bil pred 10 leti pok. nadučitelj Fr. Eller edini radikalno-narodni učitelj na Koroškem, imamo danes v deželi 14 popolnoma odločnih narodnih učiteljev razen učiteljstva v zasebnih šolah v Št. Rupertu in Št. Jakobu. Razentega je že tudi med učiteljicami nekaj neustrašenih rodoljubkinj. Letos pride iz celovškega učiteljskega zopet 6 naših mladeničev, in vsako prihodnje leto zopet vsaj toliko. Smemo torej upati, da dobimo v 10 letih toliko našega učiteljskega naraščaja, da izginejo z utrakvističnih šol trdi Nemci. Kadar se to zgodi, napočijo našemu jeziku v koroških šolah vključno kričnemu zistemu pravičnejši časi. Črka je mrtva, duh je, ki oživlja. Slovenska javnost pa je tudi dolžna, da posveča več zanimanja slovenskemu naraščaju v koroškem učiteljstvu, ki mora hoditi trnjevo pot narodnih mučnikov.

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“